

Universitätsbibliothek Wuppertal

**PLVTARCHI||CHAERONENSIS,|| SVMMI PHILOSOPHI|| &
Historici,|| VITAE PARALLELAE,|| seu Comparatæ,||**

Cui subiecti sunt Indices tres ... ad commodum lectoris summa diligentia
confecti

Plutarchus

Francoforti ad Mœnum, 1592

Interpretis annotationes in Ciceronem

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

urn:nbn:de:hbz:468-1-360

aram, armis & satellitibus regijs sc̄e eripuit, Antipatri quasi subsannans crudelitatem.

INTERPRETIS ANNOTATIONES, in Ciceronem.

MAtrem Ciceronis Heluiam.] ὀλεῖας καὶ γεγονέων τὰ καὶ καλῶς βεβιωκέναι. ὁλέον οὐρανός, ὁλέον διunitem esse scio. Ceterum hīc mihi metui, ne si verterem quomodo uterque interpres, negligentior merito iudicarer. Puto autem scriptum esse à Plutarcho, Κικέρων οὐδέ πώλην μητέρα λέγεστιν ἐλεῖαν καὶ γεγονέων καὶ καλῶν. Primum ipsa trajectio particularum ὀλεῖαν καὶ locum mihi fecit suspectum. Deinde cum Graci loco V consonantis τῷ βῆτρα vtantur, cogitavi quam Plutarchus siue ἐλεῖαν, siue ἐτελεῖαν dixisset, eam à librariis postea ὀλεῖαν perperam scriptam, proprio in appellatiuum commutato. Nam Eusebius quoque Heluiam Ciceronis matrem nominat, secutus eosdem (opinor) autores: & Heluij Romæ fuerunt, Cimnae cognomento. Denique vix mihi persuadebitur, si autor matrem Ciceronis (cuius nomen omittere non patto, voluit) diuitem voluisse affirmare, ὀλεῖαν scripturum fuisse. Dixi quod sentio: ceterorum salvo iudicio.

2 Ab Tullio Attio.] In Graco est τύλλιον ἀπαντιον, quod interpres parum de his rebus solliciti retinuerunt.

25 Est autem legendum τύλλιον. loquitur enim de Tullo Attio Volscorum rege, ad quem exul Coriolanus consugit. Liuius libro secundo, Dionysius lib. 8. initio, & in Coriolani vita nostra.

3 Primus Cicero.] A cultura ciceris hoc cognomen Plin. 30 18.3. ortum ait, sicut Lentuli, & similia.

4 III. Nonas Ianuarij.] ἡμέρα τρίτη τῶν νεῶν καλαγάλων. Hunc suum natalem diem Cicero ad Atticum etiam notat, lib. 7. epist. 5. Ita, inquit, ad urbem 3. Non (patet au-

tem ex superioribus, loqui de Ianuario) natali meo. & si. 13.
epistola, Venit ille. Sed heus tu, inquit, diem meum scis esse
III. Non. Ianuar. aderis igitur. Gellius lib. 15. cap. 28. ait:
Q. Capione & C. Serrano Coſ. ante diem III. Nonas Ianua-
nata natus est M. Cicero. fuit hoc anno V. C. DCXLVIII. s
Latinus interpres Bochius, 111. Kal. Ian. vitiose extulit, que
errorem, ut per sepe alios. secutus est Amiotus. Locum autem
docte, ut omnia, in sua Quæstura Corradus explicauit.

5 Plato requirit.] Disputat ea de re cùm alias, tū prin-
cipio libri de Republ. sexti.

6 Octo millibus nummūm.] Ita quidem est in Gra-
co. nam duo millia drachmarum hoc efficiunt, cùm quatuor
nummi septētū sint in denario. At apud Ciceronem in hac
„ pro Sex. Roscio Amerino oratione ita legitur: Bona patris
„ huiuscē Sex. Rosciū, que sunt sexages, de viro clarissimo & 13
„ fortissimo L. Sylla, quem honoris causa nomino, duobus mil-
„ libus nummūm se dicit emissē adolescentis vel potentissimus
„ hoc tempore nostrae ciuitatis L. Cornelius Chrysogonus. Neg,
verò diffensisse à Cicerone Plutarckum credo: multo minus
autē ignis rasse vt haec summa Græcē efficeretur, aut lapsū 20
fuisse ea in re. Itaq, nisi mendum libri sit (quod ipsum affir-
mare durū est) vel apud Ciceronem, vel apud Plutarckum,
lapsū hunc memoria hoc loco dicendum est. Sanè illud se-
xages accurate & rotundo ducentorum ac quinquaginta
talentorum numero exprefit. Etenim talentum constat 25
minū L X. mina centum drachmis seu denarijs: in denario
quatuor sunt, vt diximus septētū nummi. quo fit, vt in sin-
gula talenta sex denariorū, vel x x i i i. nummorū millia
computetur. Ergo de C C L. talentis, M D. millia drachma-
rum sexies millesia millia nummorum redigentur. Hæc iam 30
ad cœtena millia (nam quoties septētū vel dicitur, vel di-
ci intelligitur, vt in hoc loco Ciceronis sexages, & alibi de-
cies, ac similia omisso vocabulo septētū ponuntur, toties
centena

centena millia nummorum indicantur) reuocabimus: erunt sexages centena millia nummum, hoc est sexages sesterium. Id obiter annotare non abs reduxi. In vita Antonij infra similius locus Ciceronis referetur.

57 Negligebaturque, ac Græcus.] παρημελεῖτο. Hoc pauciūm est verbum utiq; non actiuum: & negligi significat, non negligere. Male hac interpres extulit, sicut & σχολασικὸν: quod vocabulum hodie pro Latino usurpatum, eodem modo apud nos solet ignominia loco eruditis & simplicibus hominibus, ab auaris hominibus, ac superbis bellorum cauponibus obiici.

8 Contra disciplinam militarem.] In Græco est ἀταξίας: quod qui ad desertos ordines referunt, speciem pro genere non satis prudenter arripiunt: Multa enim alia hoc vocabulo comprehenduntur, non tantum ἀταξίας. Non sanè constat mihi, qualis ἀταξία obiecta iuuenibus illis Romanis fuerit: sed hoc scio, ἀταξία in Græcis esse, quicquid sit contra disciplinam militarem. Sic in vita Pompeij, ἀκέρωτος στάσιας ēν ταῖς ὁποτεῖαις ἀταξίαις. & alibi.

20 9 Scribit.] Locus est in oratione pro Cn. Plancio, tametsi paulo alter rem narrat Cicero: ita quidem, ut ad summam negotiū aut nihil, aut parum interficit.

10 Libertinus Cæcilius.] Q. Cæcilius Niger, domo Siculus, & quæstor Verris contra quem Diuinitatio seu prima 25 Verrina Ciceronis est. vide Asconum. Subiis autem abstinerere Iudeos (que ioci est materia) notissimum est.

11 Villam Arpini pulchram.] Ἀρπαῖς. Ciceronis patria fuit Arpinum, unde Arpinas dictus est. fuit autem in Campania ut & Neapolis, & Pompeij, quod vel ex Plin. 3. 30 5. intellexeris: Arpi autem vrbs est Apuliae, in diversa Italie parte: ut planè hic non quadret. Nisi Arpinum forte Græcis Ἀρπαῖς dictum sit, quod credere est durum.

12 Fertur & Licinius Macer.] C. Macer ille est, cuius

libro primo, epist. 3. ad Atticum meminit. Aliter narratur
hac res à Valerio Max. lib. 9. cap. 12.

13 Tantum collum non habeo.] τηλικέτον τράχη-
λον. Guttur verterunt Bochius & Corradus: non sanè ita ut
sensus requirit. neq; verò τράχυλος guttus est. est autē ver- 5
nacula etiam nostra lingua usitatum, ut homines impuden-
tes, & in dicendo præsentim temerarios, valido collo prædi-
tes dicamus. Atq; ita etiam Marius (ut refert Plutarchus)
in senatu respondit: Nō ita latum sibi esse collum, ut de tan-
tare quicquam affirmare ausit, de lege Saturniana loquens.¹⁰
Eò alludens Cicero, strumas Vatinij eleganti dicto notauit.
Post in Græco ἐλαύνεσθαι est, quod non video quam commode
ligatur. Sicut & illud Σιαγαγόντων δὲ βηματα γλεψίων.
Sed sententie sunt planæ.

14 Ij quibus Syllanis.] Proscriptorum filij. Vide Corra- 15
dum & alios. Plinius lib. 7. cap. 30. in eulogio Ciceronis: Te-
orante proscriptorum liberos honores petere puduit. Memi-
nit ipse lib. 2. epist. 1. ad Atticum.

15 M. Otho præturam tum gerens.] Ita hæc, ut in
Græco sunt retul: nisi quod animaduerti etiam alias ^{59a-} 20
Ινγένιον vocabulū pro quoniam magistratu pon: minus propriè.
(Quod viderat multo ante Polybius, ^{59b-} Ινγένιον vocem prætoris
nomine ampliorem: itaq; hunc alias Εξαπέλευθεν vocat. Et-
iam in Lucullo ea de re annotauit) Nisi quis erratū vel à Plu-
tarcho, vel à librario (quod malim) dicat: ut Διημάσχων lega 25
tur. Auter enim legis theatralis fuit tribunus plebis, quod &
disertè Liuius lib. 99. tradit, ut ex Epitoma intelligitur, &
apud Dionem lib. 63. perspicue docetur. Fuit autem tribu-
plebis L. Roscius Otho. Prenomen L. est, & apud Ciceronem
in Mureniana, & apud Liuum ac Dionem, quibus dixi lo- 30
cis, & apud Asconium Paedianum in oratione pro C. Corne-
lio, & apud Acronem in 4. Epod. Horati: ut M. à Plut. dici
mirer. quanquam mendum potius, aut μηνησινδε εἶμασ-

τημα

rum sūspicor. Porrō autem Roscius nomen fuit, Otho cognomen. Id quod, cū pridem Dionem vertissimus, in eumq; ^{Xylandri} error. Annotat scriberemus, festinantes & parum sollicitè circumspicientes se felliit. Itaq; ibi putauimus Dionem & Liuium à Plutar. & Horatio & Iuuenali dissentire, quod falsum esse, vel vnu Horatius nos poterat docere. Cuius enim ex quarto Epopon versus citauimus de Mena Pompeij liberto, aucto in X I I I I. ordinibus sedere,

Sed libusq; magnus in primis eques

10 Othone contemptu sedet: idem in prima ad Mæcena-
tem epist. legem de ordinibus Rosciam dixit, eo loco,
Roscia dic sodes melior lex, &c.

Sanè statueramus Dionē nostrum vt emendatū pluribus in locis. & politum denuò edere, cū typographus in Gallia in-
15 scis planè nobis priorē editionem recoxit: qui opera nostra vti, & melius de nobis & Dione studiosisq; mereri potuif- Dionis e-
set si voluisset. Sed quid facias hominibus ei iam cum damno mendacio.
& dedecore aliorum lucrum sibi capt. antibus. Nos vel corre-
ctum (vt dixi) breui dabimus: vel, si id commodius videbitur,

20 seorsim castigationes nostras & annot. edemus. Nunc vt fi- Lex Ro-
nem faciam vim Rosciae legis scribam. Quatuordecim gradus scia.
in theatro proximos post patricios secrevit Roscius, in quib.
equites spectarent, plebe exclusa Porphyrio & Acro ex his
primos pro tribunicijs seruatos fuisse scribunt. Plin. lib. 7. c.

25 30. Te suadente (ad Ciceronem conuersa est oratio) tribus Roscio theatralis legis autori ignouerūt, notatasq; se discri-
mine sedis aequo animo tulerunt. Erat autem certus praescri-
ptus census equestri ordini, quem qui non explerent, iis spe-
ctandi locus in X I I I I. ordinibus non dabatur. Quod non

30 modò ex Satyris Iuuenalis, tertia & decimaquarta apparet:
sed Horatius disertè ostendit fuisse quadraginta milia num-
morum, id est C C C C. seftertia, ibi:

Si quadringentis septē sex millia defunt, Plebs eris, &c.

Quod idem ex Suetorio & alijs colligi potest. Plinius lib. 33. cap. 2. docet, hoc caput repetitum sub Tiberio. quem locum consule, nos alio vocamur.

16. *Ipsi Crasso, incerto autore.] Quod hoc loco calumniatur Plutarchum Corradus, quasi in vita Crassi diuersum scripsiter, inique nibi videtur facere. Nam profectò ibi nequaquam dixit, epistolam illam fuisse à Catilina scriptam, sed de Catilina fuisse scripta quadam istis in literis: à quo, non additur, ut optimè cum eo conueniat quod hic ad Crassum epistola dicitur. Est enim ibi, επιστολὴ καὶ οὐ περὶ τὸν Κατηλίναν, καὶ ηγράφουμενον. Quæ duo postrema vocabula mendum continent, sed quod nullo modo potuerit Corradum in Plutarch. armare.*

17. *Illorum conatibus.] tribb. plebis, qui Cæsar is in finitu Ciceronem vexabant. exēre in Græco ad Cæsarem 15 refertur, scilicet autorem consiliorum, quorum administrificerent Δημοσχοι. Sic enim legendum, non χιλιαρχοι, satis constat: neque librarijs nouum crimen obijcitur. Calumniari autem Plutarchum hic planè nihil attinebat, quasi pratoris & tribb. plebis potest atem eandem putasset. Neque 20 mei est instituti Plutarchum defendere, qui seipsum satis defendit. Nam quæ Ciceroni obijcit vitia, excusare humandum est: negare qui velit, ipsi etiā Ciceroni, nedum Plutarcho & alijs etiā Latinis scriptoribus, omnem fidem derogat.*

18. *Axio cuidam.] Mentiō Axij fœneratoris est apud 25 Ciceronem epist. 10. lib. 1. ad Atticum, interpretationem ioci coactus sum addere de meo, quia ut pleragi id genus, in Latinum transfuscus amittit vim & leporem suum.*

19. *Tribunatu plebis subito deserto.] Id factum est Silano & Murena Coſſ. proximo post Ciceronem anno. 30 Historia est apud Dionem perscripta, libro 37. in Græco ἡ πόλις τῶν ἀρχέων, sed scribitur ἀρχῶν.*

20. *Adraſtum.] Notum est hunc duobus exulibus Tydeo*

deo & Polycini duas filias nuptum dedisse. alter qui sequitur versiculos, notus est de Lao.

21 Qui proclamarunt.] ἀναπεριφερνούστων. non satis hoc assequor, nisi proclamator fortassis, vel preceo dicatur esse, aut ab eo genitus. nam illa officia sordida ac parum digna ingenio habeantur.

22 Bona quædam proscriptissit.] ἀμορτίαν περιγένεται. Vereor ne hic sit ἀμετία librarij, & aliquid aliud legendum. nō enim video quid sit vitium vel peccatum proscribere, nisi forte se decoxisse & soluendo non esse præscriptum ipse. quod an fuerit moris nescio: neque memini me legere. Viderint doctiores.

23 Qua cùm ingressus fuerat.] ἡ σωηλθετική. Neque hoc statim obscenū est verbum, vt ne apud Latinos quidem congregi, & similia: & magis tamen p'acet σωεισηλθετική legi, vt in Cæsare est, & videtur legisse Amiotus. Aura ancilla in Cæsare ἡλέα dicitur: quomodo etiam Calauria & Calabria, pro insula, varie & promiscue scribuntur.

24 Clodium postulauit *] Cur asteriscum adiecerim, non est obscurum: quis enim non videat, accusatoris nomen, hoc est, nominativum qui ad ἀπορέατο pertinet, deesse? Tantum enim abest ut Cæsar eum accusauerit, vt ne testimonium quidem dicere voluerit. A tribuno plebis postulatum Clodium, est in vita Cæsaris.

25 Tullium.] τελλας. τυλλιον malum, vt libertus aliquis Ciceronis intelligatur.

26 Multorum in opum.] Bochij interpretatio, itemq; Amisti, non tan à verbis Græcis, quām à veritate videtur aliena. & τολιτευμα significare frequenter conatus aliquem certare in ciuitate conscienda (vnde & τολιτευδω. eodem modo deductum) notum est.

27 Se ei locum in agro.] τὸ χωρίον δὲ καλαγάθειν. Bochius, illicò eum in crimen delaturum afferuit. sed

ferè pleraque ab eo sunt negligenter versa. Sic ex Fabrūm magistro adilem proximo versu fecerat. Corradi versionem non habeo cur probem: ex ipsa regione se milites in eum conscripturum denunciauit. $\tau\alpha\tau\chi\zeta\phi\tau\pi$ scio aliquando esse militem scribere: sed quid $\chi\omega\epsilon\iota\omega$? Deinde, si talis aliquis sensus his verbis subefset, non videtur particulis $\mu\epsilon\nu$ & $\delta\epsilon\nu$ vsurus fuisse, cūm posterius membrum priori esset atrocius. sed dixisset fortassis, $\psi\mu\omega\omega\psi\epsilon\delta\epsilon\zeta\alpha\omega\delta\epsilon\omega$ $\delta\epsilon\omega\omega$, $\alpha\lambda\lambda\alpha\omega\chi\omega\epsilon\iota\omega$, &c. nunc illud $\delta\epsilon$ priori aliquid dissimile videtur ostendere. Itaque intelligo, Vibium domo eum recipere non ausum, ob metum edicti Clodiani: partem tamen aliquam in agro suo vel prædio designasse, ubi latet. alibi nihil memini me de Vibio isto legisse. Sane Amatus nobiscum sentit. Quid vel hic, vel Corradus legerint, non satis scio. C. Virgilium pro Vergino posui, ex oratione 15 pro Cn. Plancio.

28 Sed profectò ea vis est gloriæ.] Mirum quām planè diuersam à Plutarchi verbis sententiam Bochius & Corradus hīc protulerint: non videntes forsitan nomen $\Delta\epsilon\iota\omega\omega$ (quod illi $\tau\omega\delta\epsilon\zeta\alpha$ tanquam adiectuum attribuentes, omnia conturbarunt) ad verbum $\alpha\pi\omega\lambda\omega\sigma\omega\epsilon$ & $\alpha\omega\mu\epsilon\zeta\alpha\omega\omega$ pertinere. Est enim ea oratio, qua non Graci modo, sed & poetæ Latini Græcorum imitatione crebro vtunrur: ut in vulgato illo,

$\Delta\epsilon\iota\omega\omega\gamma\omega\epsilon\omega\mu\chi\omega\omega\alpha\omega\omega\alpha\omega\omega$ $Ai\gamma\omega\pi\omega\omega$.

25

Horatius sapissime:

— Testudo resonare septem Callida neruis. & de Luna. — Celeremq; pronos Voluere menses. Et de ipso Horatio Persius:

Callidus excuso populum suspendere naso.

30

Sed quid opus exemplis in re nota?

29 Cicero dixit.] In oratione Post reditum in Senatu.

30 Deterior scipio.] $\epsilon\omega\delta\epsilon\epsilon\omega\omega\omega\omega\omega\omega$ $\omega\omega\omega\omega$, ut ad Hortensium

suum referatur. Ego ad ipsum mallem & autem legi. Corradus videtur legisse μὴ φαντῶσαι, sed non coherentē sensu. res non est magni momenti.

31 Nullo præterea supplicio affectis.] Recte hæc Bo-
schius, vel saltem conuenienter Plutarchi verbis reddidit.
Corradus autem, quod & alias ei accedit, locum, quasi si
difficillimus esset, peruerit, ita ut intelligere nemo possit
quid dicat, nedum ut Plutarchi verba exprimat. Quid est
enim hoc? Et eos qui nihil soluerent, & illo plus
10 acciperent, sine infamia conseruauit. Quod si ei la-
bi communi hominum sorte euenit, in re praesertim tam a-
perta, & quam ipse deinde verbis Cic. ex v i. ad Atticum
referat: aquior profecto Plutarcho erit, qui eum sèpè in-
digne, crebro quidem ab illo reprehendi & vexari viderit.
15 Neg, ego hec dico, vt de Corradi gloria quicquam detra-
ctum cupiam, quem admiror hercle: & fateor me, si ades-
set, libenter inter eius discipulos futurum: sed vt ostendam,
non omnes nos ab unius alicuius autoritate pende-
re debere.

20 32 Cœlio petenti.] Vide Epistolas Cic. fam. lib. 2. & 8.
33 Cato qui Dyrrachii.] En tibi aquum Plutarchi cen-
sorem Corradum. Hic dicitur, Catonem copias Dyrrachij
habuisse in vita Catonis, Corcyra Ciceroni ab eo oblatum
imperium. Ergo (inquit Corradus) de loco secū Plutarchus,
25 vt sèpe pugnat. Quasi verò non potuerit milites habere Dyr-
rachij idem, & Corcyra Ciceronem conuenire. Paulò antè
de aquilis legi, & legendum omnino puto, λελειφθαι, non
λεληφθαι.

34 Ita ei se submittebat.] οὐ τίκαιος τὸ μετάποιον αὐ-
30 τὸν. τοὺς particula abundat, id quod qui quis viderit. Corra-
dus hec verba, quibus perspicue dicitur Octauium Ciceroni
se insinuasse, & submittendo se blanditum esse falsè ad Ci-
ceronem detorsit, vt haberet quod in Plutarcho reprehede-